

@europa 27

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
2^E JAARGANG, NUMMER 27, ZATERDAG 15 JUNI 2002

Eisen LPF en VVD over Europa sneuvelen in formatie

Janssen Van Raay: 'LPF gaat zelf referendum uitbreiding organiseren'

Een referendum over de uitbreiding van de EU en opzegging van het verdrag van Schengen, eisen van Pim Fortuyn en de LPF, komen niet in een regeerakkoord. Datzelfde geldt voor het conditionele veto tegen uitbreiding van voormalig VVD lijsttrekker Hans Dijkstal

De wens van de LPF om een referendum over de uitbreiding van de Europese Unie vast te leggen in het regeerakkoord gaat niet door. Dit bevestigen de VVD'ers Hans van Baalen, plaatsvervangend vertegenwoordiger van de Tweede Kamer in de Conventie, en Jan Rijpstra, VVD-Tweede Kamerlid. Jim Janssen van Raay, Tweede Kamerlid voor de LPF, laat zich door de tegenslagen niet van de wijs brengen. 'Het mooiste zou zijn als er nu in het regeerakkoord zou komen dat de regering een referendum krachtig zou ondersteunen. Dat zit er helaas niet in, maar door de tijdelijke referendumwet van het paarse kabinet kan iedere burger met voldoende handtekeningen een referendum aanvragen. De LPF kan dus zelf een referendum organiseren met hulp van bevriende groepen als boeren en tuinders.' Maxime Verhagen, die als

Tweede Kamerlid voor het CDA betrokken is bij de informatie, wijst op complicaties. 'Dat kan alleen als de tijdelijke referendumwet de formatie overleeft.' Van Raay stelt dat de Tweede Kamer daar dan mee moet instemmen, wat enige tijd duurt. 'De uitbreiding is op zijn vroegst in 2004 aan de orde, dus misschien lukt het om dan nog een referendum te organiseren. Ik ga daar maandag mee aan de slag.'

Geen veto

Niet alleen het referendum, ook twee andere eisen van de LPF op Europees terrein sneuvelen bij de onderhandelingen over het regeerakkoord. Hierbij gaat het om het aftreden van Hans van Mierlo als Nederlandse regeringsvertegenwoordiger in de Conventie, en de opzegging van het Verdrag van Schengen. In @Europa 25 waren dit nog keiharde punten voor de LPF. Nu lijkt de 'geest van Pim' wat Europa betreft echter weer terug in de fles. Van Raay vindt van niet: 'Als deze punten niet in het regeerakkoord komen is dat jammer, maar heb ik daar vrede mee. Mijn fractievoorzitter Mat Herben

onderhandelt wél heel hard over gezondheidszorg, veiligheid en het kwartje van Kok. Dat zijn echt harde punten voor de LPF. Wat het thema 'Europa' betreft zijn we soepel. Het belangrijkste is nu dat het kabinet-Balkenende er komt.' Ook de VVD, die voor de verkiezingen bij monde van toenmalig fractievoorzitter Dijkstal een Nederlands veto op de uitbreiding in het regeerakkoord eiste als voor de uitbreiding de landbouwhervorming niet was doorgevoerd heeft niet op haar eisen gestaan. -Vervolg op pagina 6 -

Inhoud @europa

THEMANUMMER UITBREIDING
ONDER VUUR

PAGINA 2 Vervolg pagina 1

PAGINA 3 Reacties uit de kandidaat-lidstaten.

PAGINA 4 Landbouw en uitbreiding

PAGINA 5 Commissie en uitbreiding

PAGINA 6 Verkiezingen Tsjechië

PAGINA 7 Vervolg Pagina 1

PAGINA 8 Column: Hans van Baalen over Giscard d'Estaing

Poolse steun voor uitbreiding in gevaar

Lindh (minister van Buitenlandse Zaken Zweden) 'verzet van netto-betalers logisch'

De weigering van vier noordelijke EU-lidstaten, waaronder Nederland, om directe inkomenssteun aan boeren in kandidaat-lidstaten te verlenen heeft negatieve consequenties voor het Poolse referendum over EU-toetreding. Hiervoor waarschuwt Danuta Hubner, de Poolse

staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. Nederland deed deze week in Europa van zich spreken door samen met Groot-Brittannië, Duitsland en Zweden een akkoord tegen te houden over directe inkomenssteun aan boeren in de kandidaat-lidstaten van de Europese

Unie. De vier netto-betalende EU-lidstaten weigeren voor deze inkomenssteun op te draaien. Door de actie werd een besluit over deze kwestie uitgesteld tot oktober.

-vervolg pagina 2 -

-vervolg pagina 1-

Dat lijkt laat, aangezien de Europese Commissie zichzelf tot doel heeft gesteld aan het einde van dit jaar de onderhandelingen met de kandidaat-lidstaten af te ronden. Hubner stelt dat de vier, verzameld in de zogenaamde 'noordelijke alliantie', met hun opstelling de uitbreiding in gevaar brengen. Anna Lindh, minister van Buitenlandse Zaken van Zweden, ontkent dit. 'De uitbreiding is te belangrijk om als speelbal te gebruiken. Dat geldt zowel voor tegen- als voorstanders van hervormingen van het landbouwbeleid. In oktober kunnen we veel beter over de inkomenssteun oordelen, want dan hebben we het totale beeld van de directe financiële gevolgen van de uitbreiding. De directe inkomenssteun voor de boeren is in het uitbreidingsproces overigens maar een detail. Kandidaat-lidstaten moeten aan het eind van dit jaar maar oordelen over het totale pakket dat ze wordt aangeboden.'

Pools referendum

Polen, een land waar ongeveer 30 procent van de bevolking boer is, organiseert een referendum over de toetreding. Hubner vreest negatieve consequenties van de opstelling van de 'noordelijke alliantie' voor de Poolse publieke opinie. 'De onderhandelingen met de EU zijn gebaseerd op de huidige toelatingseisen. Daarin staat dat boeren in de EU inkomenssteun ontvangen. Ik begrijp dat de noordelijke lidstaten op hun budgetten moeten passen, maar als ze niet tot overeenstemming komen dan ben ik bang voor een vertraging van de uitbreiding. Als een verdragde uitbreiding ook nog eens zou

plaatsvinden zonder inkomenssteun voor de boeren, kunnen we dat niet verkopen. De steun voor EU-toetreding in Polen is nu groot, maar bij verdere vertraging zal het zeer moeilijk zijn de steun te behouden.' Ook oud minister van Buitenlandse Zaken Bronislaw Geremek vreest ook dat de dwarsliggers niet genoeg rekening houden met de Poolse publieke opinie. 'Als Polen netto-betaler zou worden, wat niet ondenkbaar is met de huidige tendens, is dat extreem moeilijk uit te leggen aan de Poolse bevolking. De effecten op de opinie in de kandidaat-lidstaten worden door de noordelijke lidstaten niet genoeg onderkend.'

Geheime agenda?

Sergei Matjunin, Pools hoogleraar en directeur van de Poolse NGO *House of Europe*, wijst op een andere complicatie van een eventuele vertraging van de Poolse toetreding. 'Als de uitbreiding met maar één jaar wordt uitgesteld kan Polen al niet meedoen met de financiële onderhandelingen voor de periode 2006-2012. Ze krijgen dan dus geen kans om hun financiële positie veilig te stellen. Bij het Poolse referendum zullen ook de negatieve kanten van EU-toetreding worden gepresenteerd, en de Poolse financiële positie binnen de Unie is daarbij zeer belangrijk.' Volgens de Morten Lebedanz, onderzoeker bij het Deense economisch onderzoeksbureau Dream, zal juist de aanwezigheid van de tien nieuwe lidstaten de financiële onderhandelingen bemoeilijken. 'Het zou deze landen, die het landbouwbeleid als netto-betalers willen hervormen, niet slecht uitkomen als ze dit met het huidige

beperkte aantal lidstaten kunnen doen. Dat zal al moeilijk genoeg zijn.' Lindh ontkent een geheime agenda. 'Wat mij betreft is het geen probleem als kandidaat-lidstaten in 2004 toetreden. Ze kunnen dan meeonderhandelen over de financiële perspectieven en het daarmee samenhangende nieuwe landbouwbeleid van de Unie.' Toch spelen de vier dwarsliggers de zaak scherp. Lindh heeft daarvoor een simpele verklaring 'Wij zijn alle vier netto betalers aan de Unie. Het is logisch dat wij hervormingen belangrijker vinden dan lidstaten die netto-ontvangers zijn.'

Overproductie

Het eventuele uitblijven van inkomenssteun heeft ook persoonlijke consequenties voor veel Poolse boeren. Matjunin: 'Er bestaat grote overproductie van meel en vlees in Polen, zodat de meeste boeren nauwelijks inkomen ontvangen. Inkomenssteun is daarom onontbeerlijk.' Kees van Lede, voorzitter van de raad van bestuur van Akzo Nobel, is het juist vanwege de overcapaciteit in de landbouw met de opstelling van de 'noordelijke alliantie' eens. Akzo Nobel heeft grote belangen in Oost-Europa. 'Het gaat bij inkomenssteun op de korte termijn niet om een al te groot bedrag, maar het is wel een volstrekt verkeerd signaal. Het voorkomt dat boeren die eigenlijk moeten stoppen dat ook doen. De Commissie zegt dat het om een tijdelijke regeling gaat, maar dan ben ik altijd sceptisch. Het kan voor de lange termijn grote consequenties hebben. Je moet altijd maar weer afwachten of zo'n open einde regeling echt weer wordt afgeschaft.'

Kandidaat-lidstaten rekenen nog steeds op toetreding in 2004

Sebej (Slowakije): 'EU bij uitstel uitbreiding niet waard om toe te treden'

De vrees van Europees Commissaris Günter Verheugen, dat de opkomst van rechts-populistische partijen in de EU nadelige gevolgen zou hebben voor de uitbreiding van de Europese Unie, wordt niet overal gedeeld in de kandidaat-lidstaten zelf. Volgens Pools onderhandelaar Maciej Popovski is van de retoriek in de onderhandelingen nog weinig te merken

Door de opkomst van verschillende populistische partijen in Europa verhardt het politieke klimaat, maar niet iedereen in de kandidaat-lidstaten maakt zich zorgen als het gaat om de uitbreiding. Eind mei in Kopenhagen uitte Europees Commissaris voor uitbreiding Günter Verheugen zijn vrees voor nadelige gevolgen van de opkomst van rechts-populistische partijen voor de Europese uitbreiding. Rin Voog, lid van de Estlandse liberale partij Eesti Reformierakond en lid van de parlementaire commissie Buitenlandse Zaken, vreest niet dat de rechtse verkiezingsuitslagen in Europa een negatief effect zal hebben op de uitbreiding. 'Je moet een onderscheid maken tussen een verkiezingscampagne voeren en praktische politiek. Bij dat laatste geldt dat er compromissen moeten worden gesloten tussen verschillende partijen en daardoor worden de harde stellingen uit de verkiezingstijd genuanceerd. Dat is nu ook te zien in Duitsland. Duitsland stelt zich harder op nu de verkiezingen eraan komen en daarom is het op het moment moeilijk onderhandelen. Na de verkiezingen zal dit wel weer over zijn en zullen de onderhandelingen makkelijker verlopen.'

2004 haalbaar...

Maciej Popovski, onderhandelaar voor Polen bij de Europese Unie, denkt dat de datum van toetreding voor Polen

niet in gevaar komt. 'Wat we tot nu toe hebben gezien zijn alleen indrukken van de media. In de dagelijkse onderhandelingen is er niets te merken van de hardere standpunten. Het moet nog blijken welke kant het opgaat, maar tot dusver maak ik me geen zorgen en treedt Polen toe in 2004 zoals gepland.' Frantisek Sebej is voorzitter van de commissie voor Europese integratie en parlementslid van de Slowaakse partij SDK. Ook hij denkt dat de opkomst van populistische partijen weinig invloed zal hebben op de uitbreiding. 'Deze partijen maken zich meer zorgen om andere zaken, zoals het immigratie- en asielbeleid en de multiculturele samenleving. Dat staat los van de toetreding van de kandidaat-lidstaten. Ik geloof daarom niet dat bijvoorbeeld in Nederland de partij van Fortuyn echt tegen de uitbreiding zal stemmen.'

...of niet?

Niet alleen de rechts-populistische partijen, maar ook de reeds bestaande politieke partijen, in de EU, die meeliften op de eurosceptische golf, zetten de uitbreiding onder druk. Hiervoor waarschuwt István Szent-Iványi, Hongaars parlementslid voor de links liberale partij SzDSz en voorzitter van de Europese Integratie Commissie in het parlement: 'ik vrees niet zozeer de populistische partijen als wel de gevestigde politieke

partijen. Mijn zorg is dat de gevestigde partijen mee zullen gaan met de standpunten van de opkomende rechtse partijen en niet alles in het werk zullen stellen om de uitbreiding te steunen.' Ook het feit dat laatste fase van de onderhandelingen zijn aangebroken, draagt bij aan de hardere westerse opstelling.' Sebej: 'Nederland, Engeland, Zweden en Duitsland nemen een hard standpunt in als het gaat om de subsidies, ook al is er in Engeland en Zweden geen opkomst van rechts. De oorzaak van dat harde standpunt ligt in het feit dat deze landen netto betalende zijn van de Europese Unie en vrezen dat de subsidies van permanente aard zullen zijn. Dit staat dus los van de populistische trend.' Szent-Iványi maakt zich zorgen over de houding van Nederland als het gaat om de landbouwsubsidies. 'Nederland is de grote motor achter de uitbreiding en het is heel zorgelijk als hun steun afneemt. Als Nederland blijft vasthouden aan dat harde standpunt dan is dat een groot gevaar voor de uitbreiding.' Volgens Sebej mag de hervorming van het landbouwbeleid niet leiden tot uitstel van de uitbreiding: 'Wanneer Europese lidstaten weigeren nieuwe landen toe te laten treden, ondanks het feit dat ze er klaar voor zijn volgens de eisen van de toetreding, dan mist de Europese Unie visie en is het niet waard om toe te treden.'

Kritiek op koppeling uitbreiding aan landbouwhervorming

Hervormingen van het Europese landbouwbeleid mogen door de Nederlandse regering niet gekoppeld worden aan de uitbreiding, meent Jan Marinus Wiersma, europarlementariër voor de PvdA.

De afgelopen jaren liep Nederland voorop in haar enthousiasme voor de uitbreiding van de Europese Unie. Sinds de verkiezingen van 15 mei lijkt het tij gekeerd. Samen met Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden keerde Nederland zich tegen directe inkomenssteun voor Poolse boeren. Tijdens de verkiezingen eiste VVD lijsttrekker Hans Dijkstal eventueel een referendum als de landbouw hervorming niet voor de uitbreiding rond was. Partijgenoot Jozias van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, was al voorzichtiger. Hij wilde uitbreiding niet koppelen aan landbouwhervorming, maar toch 'niet ontkennen' dat de processen 'parallel lopen'.

Geen nieuwe eisen

Anderen denken dat er wel degelijk sprake is van een koppeling. Volgens PvdA-Europarlementariër Jan Marinus Wiersma is 'de relatie tussen hervorming van het landbouwbeleid en uitbreiding niet uit te leggen aan de kandidaat-lidstaten'. Jean-Christophe Filori, woordvoerder van eurocommissaris voor Uitbreiding Gunter Verheugen, zegt 'Nederland kan hervormingen van het Europese landbouwbeleid niet als voorwaarde voor de uitbreiding van de Europese Unie stellen. Dan zou de Europese Unie haar woord met de kandidaat-lidstaten breken. Volgens het *acquis*, de eisen waaraan de kandidaat-lidstaten moeten voldoen, hebben zij evenals de huidige lidstaten recht op inkomenssteun in de landbouwsector. Wanneer we opeens nieuwe voorwaarden gaan

stellen, verliezen we het vertrouwen van de kandidaat-lidstaten.' Wiersma is het met hem eens. 'Het leggen van een relatie tussen het hervormen van het Europees landbouwbeleid en de uitbreiding is niet uit te leggen aan de kandidaat-lidstaten. Bovendien getuigt het van internationaal fatsoen om de kandidaat-lidstaten zoals afgesproken aan het eind van dit jaar te toetsen op de Kopenhagen-criteria. Je kan dan als Nederlandse regering niet opeens aankomen met nieuwe eisen.' Max van den Berg, fractievoorzitter van de Europese PvdA-fractie, vindt dat de Nederlandse regering hand in eigen boezem moet steken. 'De broodnodige landbouwhervormingen worden door fracties CDA en VVD in het Europees parlement tegengehouden. Het zou schandelijk zijn de toetredingslanden daarvan het slachtoffer te laten worden. Dan zou Nederland zich met haar rug naar de geschiedenis keren.' Filori ziet de uitbreiding door de Nederlandse opstelling echter niet in gevaar komen. 'Er bestaat geen gevaar dat Nederland vanwege het landbouwbeleid een veto tegen de uitbreiding zal uitspreken. Het rijdt zichzelf daar alleen maar mee in de wielen omdat het geïsoleerd komt te staan.'

Tweederangs leden

Volgens Arnand Menon, directeur van het *European Research Institute* van de Universiteit van Birmingham, is de Nederlandse houding te verklaren doordat het einde van de uitbreidingsonderhandelingen in zicht is. 'Het is logisch dat alle lidstaten zich harder gaan opstellen nu de uitbreiding steeds dichterbij komt. De praktische consequenties, zoals hogere uitgaven voor lidstaten, worden steeds duidelijker.' Dit is volgens Menon echter niet het grootste obstakel voor de uitbreiding. 'Als de kandidaat-lidstaten in 2004 zouden toetreden,

krijgen ze binnen de Europese Unie een tweederangs positie, omdat deze nog niet institutioneel hervormd is. Dit willen ze niet. Pas als institutionele hervormingen doorgevoerd zijn mag de uitbreiding plaatsvinden. Dat is op zijn vroegst in 2005. Tegen die tijd kunnen er misschien twee of drie kandidaat-lidstaten toetreden.' Voor Wiersma is dat onacceptabel. Hij ziet de meeste kandidaat-lidstaten aan het einde van het jaar echter al gereed voor toetreding. 'In bijvoorbeeld Slowakije is de corruptie nog niet opgelost. De snelheid waarmee het land de rest van de toelatingscriteria heeft ingevoerd geeft vertrouwen dat zij dit bij toetsing aan het eind van dit jaar in orde zullen hebben.'

De populistische golf

Een van de voorstellen is niet alle kandidaat-lidstaten tegelijk te laten toetreden in een 'big bang'. Maar volgens Van den Berg is dit niets nieuws 'De PvdA is ook nooit voorstander van een 'big bang' geweest. Iedere kandidaat-lidstaat zal op zijn eigen merites beoordeeld moeten worden. Dit ligt vast. Landen die voldoen kunnen toetreden, de rest niet. Of dat er nu 4, 7 of 10 zijn.' Progressieve partijen dienen zich volgens van den Berg te distantiëren van populistische geluiden. 'Hoewel het gewenst is dat zorgen van de burgers over Europa serieus genomen worden, is dit debat door Europarlementariër Lousewies van der Laan, in afwijking van haar eigen partij D66, op een verkeerde manier aangesneden. Van der Laan surft mee op de populistische golf. In haar artikel in het NRC Handelsblad benadrukt zij opeens de negatieve kanten van de uitbreiding. Progressieve politici hebben de verantwoordelijkheid aan iets nieuws te bouwen.'

Uitbreiding stuurloos

Commissie niet sterk genoeg voor regierol

De uitbreiding verloopt ongecoördineerd. De nationale staten strijden om hun eigen belangen en de Europese Commissie lijkt daar niets tegen te kunnen doen. Volgens Rinus van Schendelen, hoogleraar politicologie aan de Erasmus universiteit in Rotterdam, is 'het uitbreidingsproces uitgedraaid op een continu gevecht tussen Europese Raad, Europees Parlement en Commissie.'

'Het lijkt er op dat we afkoersen op uitstel of een uitgekledde variant van het oorspronkelijke uitbreidingsplannen.' Dit zegt Franc Biancheri van de Franse Europadenktank Europe2020. Het afronden van de onderhandelingen eind dit jaar lijkt door problemen met zowel de huidige lidstaten als de kandidaat-lidstaten over de meest heikele punten, de landbouw- en structuurfondsen, nog een spannende zaak te worden. Wie gaat in Europa de kakofonie van belangen doorbreken? De Commissie waarschijnlijk niet aldus Kees van Lede, voorzitter van de raad van bestuur van Akzo Nobel.

'De Commissie heeft het recht van initiatief, maar meer dan duwen en trekken kan zij niet. Het echte werk moet toch van de lidstaten zelf komen.' Van Lede vindt dat de lidstaten bij het uitbreidingsproces fouten hebben gemaakt. 'Men had in de Europese Raad van regeringsleiders nooit beloften moeten doen over een gelijktijdige toetreding van alle kandidaat-lidstaten. Het was beter geweest aan de officiële aanpak van de Commissie vast houden. De beste kandidaat-lidstaten treden als eerste toe, kandidaat-lidstaten die nog niet klaar zijn moeten wachten. Door goed huiswerk te belonen, kun je de landen die achterblijven stimuleren.' Rinus Van Schendelen, hoogleraar politicologie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam, gaat verder. Hij legt de verantwoordelijkheid voor

de problemen van het uitbreidingsproces volledig bij de lidstaten. Deze proberen via de Europese Raad van regeringsleiders hun nationale belangen te verdedigen. 'Waar de Raad zeggenschap heeft, wordt niets beslist. Regeringsleiders prevelen over steun aan de uitbreiding, en werken vervolgens in hun eigen land de uitbreiding tegen. Door de huidige houding van de lidstaten is de Commissie naast het Europees Parlement de enige factor waardoor er nog vooruitgang in het uitbreidingsproces zit.'

De gehate commissie

Van Schendelen dicht de Commissie dan ook een belangrijkere rol toe in de laatste fase van het uitbreidingsproces. 'Het uitbreidingsproces is uitgedraaid op een continu gevecht tussen Raad, Europees Parlement en Commissie. Het zou heel goed zijn als de Commissie een regisserende rol zou gaan spelen. Dat wil de Commissie zelf ook, maar het lukt haar niet die positie te veroveren omdat de lidstaten geen macht uit handen willen geven.' Hieruit spreekt een verlangen naar de sterke Europese Commissie zoals die bestond in de jaren dat de euro werd voorbereid, onder de Franse Commissievoorzitter Jaques Delors. Die tijden komen echter volgens Biancheri niet meer terug. 'De statuur van de Commissie heeft bij de val van de Commissie Santer een enorme deuk opgelopen. De Commissie is niet meer dan een bureaucratische speler bij het

uitbreidingsproces. We hoeven van deze Commissie niet te verwachten dat zij de uitbreiding effectief gaat regisseren. Buiten het feit dat het uiteindelijk een politieke beslissing blijft, heeft de Commissie ook niet genoeg draagvlak. Sterker nog, het is eigenlijk een van de meest gehate instituten van Europa.'

De geest van de Unie

Ricardo Petrella is hoogleraar economie in Leuven en adviseur van de Commissie. Hij was dat ook in de tijd dat Jacques Delors deze leidde. 'De laatste tijd zijn er steeds meer signalen dat de Commissie aan macht inboet. Het idee om de Raad van regeringsleiders permanent voor te laten zitten door een president is daarvan het meest recente voorbeeld. Dat is spijtig want de Commissie heeft een belangrijke rol als transnationaal orgaan, terwijl de Raad een orgaan is waar nationale belangen tot uiting kunnen komen. Bij zo'n groot project als de uitbreiding zou de Commissie juist de ruimte moeten hebben om een belangrijke rol te spelen. De Raad zal, als in de eindfase de onderhandelingen moeilijk worden, allerlei deals willen sluiten met de kandidaat lidstaten. Een sterke Commissie is dan vereist om te waarborgen dat men de Europese verdragen eerbiedigt en de geest van de Unie niet verloren gaat doordat er allerlei overgangsregelingen getroffen worden op moeilijke punten.'

Steun voor EU lidmaatschap Tsjechië ondanks westerse scepsis

Niet kritische westerse geluiden, maar de verdrijving van Duitsers in 1945 is de oorzaak van de eurosceptische toon in de Tsjechische verkiezingen.

Onderwijs en sociaal beleid zijn de belangrijkste thema's in de Tsjechische verkiezingen, die plaatsvinden op 14 en 15 juni. 'Europa' is hieraan ondergeschikt. Politiek analist Jiri Pehe, voormalig adviseur van president Vaclav Havel, denkt dat de verkiezingsuitslag toch invloed zal hebben op het toekomstig Tsjechische Europabeleid. 'De sociaal-democratische CSSD en de democratische alliantie ODA, zijn pro-Europees. Hiertegenover staan de communistische KSCM en de conservatieve ODS van Vaclav Klaus. De communisten presenteren zich als een linkse partij maar hebben in feite een extreem rechtse agenda. Ze zijn tegen immigratie en EU lidmaatschap. De ODS voert een nationalistische politiek, en een anti-Europese lijn.' Jan Zahradil, buitenlandwoordvoerder van de ODS en minister van Buitenlandse Zaken in het schaduwkabinet, ziet zelf echter alleen nuanceverschillen. 'Als de ODS het ministerie van Buitenlandse Zaken krijgt zal er een minder pro-federale koers gevolgd worden dan door sociaal-democraten. Tsjechië zal dan meer op de lijn van Denemarken en Italië gaan zitten'.

Benes decreten

Maar ook de pro-Europese ODA partijleider Mikhail Zantovsky, tevens voorzitter van de Buitenland-commissie van de Tsjechische senaat, gelooft 'niet dat er radicale veranderingen zullen plaatsvinden. Er worden nu veel dingen gezegd, maar iedere nieuwe regering zal het liefst de onder-handelingen zo snel mogelijk

willen afmaken en in 2004 willen toetreden' Wel is er een eurosceptische toon te horen in de verkiezingsstrijd. Volgens Pehe vooral door ophef over de zogenaamde Benes-decreten. 'Hiermee werden na de Tweede Wereldoorlog drie miljoen Sudeten-Duitsers uit Tsjechoslowakije verjaagd. Jörg Haider in Oostenrijk en Duitse politici als Stoiber hebben om herroeping van de decreten gevraagd, en dat verbonden aan de uitbreiding. Vaclav Klaus heeft hier heel luid tegen geprotesteerd en geëist dat de EU zou beloven dat de Benes-decreten onaantastbaar zijn. Hierdoor is Europa een belangrijk thema tijdens de verkiezingen, maar om zeer kunstmatige redenen.'

Risico: uitstel

De toenemende kritiek in West Europa op de uitbreiding, bijvoorbeeld de afwijzing van een 'big bang' toetreding van tien kandidaat-lidstaten tegelijkertijd in 2004, is niet aan Tsjechië voorbij gegaan. Zantovsky ziet weinig in uitstel van de uitbreiding: 'dat is een kortzichtige strategie. Het risico wordt genomen dat het hele proces ontspoord, daar heeft niemand iets aan.' Zahradil treurt minder om vertraging. 'De toetredende landen zijn niet in de positie om te protesteren. Als een meerderheid van huidige lidstaten voor uitstel is, kunnen we daar niets tegen doen.' Meningingen over de toenemende kritiek op de uitbreiding in West-Europa zijn verdeeld. Zantovsky: 'Het is makkelijk om eurosceptisch te zijn als je al lid van de Unie bent. De huidige

lidstaten hebben al lang geprofiteerd van het lidmaatschap, het is nu tijd om anderen daaraan te laten meedelen.' Zahradil zegt echter te begrijpen dat er 'in West Europa zekere angsten heersen'. Volgens Pehe maken Tsjechen zich nu wel zorgen: 'Er is veel geïnvesteerd in het EU-lidmaatschap, en nu lijkt het alsof alle hoop de grond ingeslagen wordt. De kritiek heeft echter weinig invloed op de steun voor het Tsjechisch lidmaatschap. Pehe: 'De Tsjechen zien de EU-lidmaatschap nog steeds als een project dat in hun belang is.' Ook het loslaten van de 'big bang' zou in Tsjechië hierin geen verandering brengen. 'Volgens de laatste peilingen was 45 % voor lidmaatschap, 25 tegen en 35 procent nog onbeslist. Er is heel weinig solidariteit met de andere kandidaat-lidstaten.'

Roma

Terwijl Polen vooral bekritiseerd wordt vanwege het landbouwbeleid, moet Tsjechië in de eerste plaats ontgelden vanwege de positie van de Roma. Volgens Zantovsky is het 'zeker een sociaal probleem' maar kan 'geen onafhankelijk waarnemer ontkennen dat de positie van de Roma verbeterd is. Zahradil vindt dat Nederland naar zichzelf moet kijken. 'In Nederland is bij de verkiezingen gebleken dat ieder land problemen heeft met minderheden. Pehe. 'Tsjechië is en stuk toleranter geworden. Als Europa hier echt wil helpen is het beter Tsjechië te laten toetreden, dan het af te snijden van de rest van Europa.'

-vervolg pagina 1-

Van Baalen: 'In het regeerakkoord komt te staan dat de financiën van de EU, inclusief het landbouwbeleid, hervormd moeten worden vóór de uitbreiding. Maar over een veto wordt niet gesproken. Dit komt door de invloed van Balkenende en Zalm. Zalm is hierin genuanceerder dan Dijkstal.'

'federaal' CDA wint

CDA, VVD en LPF hebben zich wel gevonden in hun oppositie tegen een zogenaamde 'big bang', een toetreding van tien nieuwe lidstaten in één keer in 2004. Het CDA, dat hiermee een belangrijk punt uit zijn

anti-paarse oppositietijd verwezenlijkt ziet, lijkt voorlopig de meeste invloed in het 'Europa'-gedeelte van het regeerakkoord te hebben gehad. Desalniettemin wijst oud-CDA-voorzitter Marnix Van Rij het CDA nog eens op haar verantwoordelijkheid als pro-Europese partij. 'Christendemocraten hebben van oudsher een idealistische visie op Europa als federale Unie van Staten. Deze lijn moet in het kabinetsbeleid en het regeerakkoord tot uitdrukking komen. Juist nu, in het ongenueanceerde politieke klimaat van 'vol is vol', moet duidelijk worden gemaakt dat Europa voor veel zaken de enige oplossing is.

Er lijkt soms een eurosceptisch klimaat lijkt te heersen bij VVD en LPF. De toetredingscriteria voor nieuwe lidstaten moeten individueel getoetst worden, maar ze mogen niet misbruikt worden om landen buiten de deur te houden'. Ook volgens Hans van den Broek, oud-minister van buitenlandse zaken, moet het CDA de uitbreiding verdedigen. 'VVD en LPF wekken de indruk ongelukkig met de uitbreiding te zijn. Het CDA kent een goede Europese traditie, en ik vertrouw erop dat het nieuwe kabinet geen onmogelijke extra voorwaarden stelt aan de uitbreiding.'

COLOFON: @europa is een opiniërend fax- en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE: Mark Beunderman, Esther Gaarlandt, Vanessa Lamsvelt, Martin Mevius, Jan Middendorp, Sara Muller.

REDACTIEADRES: @europa, Noordermarkt 5, 1015 MV, Amsterdam, Nederland telefoon: 020-7990960, fax: 020-7990969

AANMELDEN:

Aanmelden voor een gratis mailabonnement kan op www.ateuropa.nl (link aanmelden)

Column Management of manipulatie?

Sinds begin dit jaar vergadert de Conventie over de toekomst van Europa over de aanbevelingen die zij zal doen aan de regeringsleiders van de EU om de Unie te hervormen.

Eerder had de Conventie voor het Handvest van Grondrechten onder leiding van de Duitse oud-president Roman Herzog de stagnatie op dat thema doorbroken. De Grondrechtenconventie kon echter zo succesvol zijn door de bekwame, grootvaderlijke leiding van Roman Herzog. Hij legde niets op, maar liet de Conventieleden veel ruimte. Wanneer er chaos dreigde te ontstaan, ontstond een natuurlijke roep om het leiderschap van de voorzitter. Herzog leidde de Conventie met vaste hand tot resultaten. Roman Herzog had geen geheime agenda. Hoe anders is het voorzitterschap van de Franse oud-president Valéry Giscard d'Estaing

Voor Giscard is de Conventie diens laatste grote project, dat hem een blijvende plaats in de Europese geschiedenis moet opleveren. Hij laat aldus niets aan het toeval over. Hij wacht niet tot hij tot leiderschap geroepen wordt, maar legt dat bij voorbaat op. Dit gaat zover dat vele Conventieleden zich afvragen of het gaat om management of manipulatie.

Allereerst zorgde Giscard voor een sterk secretariaat, dat via een kundige secretaris-generaal onder zijn directe leiding opereert. Hiermee verschaft hij zijn voorzitterschap de noodzakelijke ondersteuning en kan hij de Conventie sturen. Alle documenten van de Conventie worden door het secretariaat

opgesteld. Een oude wijsheid is dat wie de pen voert het initiatief heeft. Voorts beseft Giscard dat wie de procedure stuurt ook de inhoud bepaalt. Hiertoe legde Giscard aan de Conventie een reglement van orde voor (of op), waarin het voorzitterschap de vergaderorde bepaalt, de inhoudelijke conclusies trekt, werkgroepen kan instellen, voorzitters van werkgroepen aanstelt, etc. De leden van het Presidium functioneren als stadhouders van Giscard. Na afloop van iedere Conventievergadering, trekt Giscard conclusies die vaak niet door de discussie in de vergadering gedekt worden. Zo concludeerde Giscard dat er onderzocht moest worden of en hoe een catalogus van competenties zou moeten worden vormgegeven. Dit terwijl de meeste Conventieleden zich tegen zo'n catalogus hadden uitgesproken. In de VS gaf Giscard in interviews aan dat de Europese Raad, de Raad van Ministers en het Raadssecretariaat moeten worden versterkt, terwijl de Conventie eerder in een communautaire richting denkt (een versterkte rol voor de Europese Commissie en het Europees Parlement).

Het lijkt erop dat Giscard de Conventie voort laat palaveren, terwijl hij zijn slotconclusies al in samenwerking met de Franse president Chirac, de Spaanse eerste minister Aznar en de Britse premier Blair heeft opgesteld. Deze strategie van Giscard zal zich uiteindelijk tegen de Conventie en diens voorzitterschap keren. De grote vuurproef is het functioneren van de werkgroepen, waarin het eigenlijke werk gedaan moet worden, zijnde het prepareren van ontwerp teksten. De meeste Conventieleden willen de instelling van

rapporteurs door en uit de werkgroepen zelf. Een Conventielid-rapporteur kan voorkomen dat de uitkomsten van de discussies via de werkgroepvoorzitter (tevens lid van het Presidium) en het secretariaat gemanipuleerd worden. Wanneer de Conventieleden in de werkgroepen en het plenum niet de hakken in het zand zetten en rapportage door Conventieleden zelf afdwingen, dan bepaalt Zijne Excellentie Valéry Giscard d'Estaing de uitkomsten van de Conventie tot in het detail. De frustratie van de leden zal groot zijn en daarmee de resultaten van de Conventie ondergraven. De op de Conventie volgende intergouvernementele conferentie (IGC) zal de Conventie dan negeren, waarmee de kans van een verregaande verdragwijziging en een versterking van de communautaire methode illusoir wordt. Het Verdrag van Rotterdam dat onder het aanstaande Nederlandse voorzitterschap zal worden gesloten, is dan hoogstens een bescheiden Nice-plus.

Wanneer Giscard echter serieuze tegenwind van zijn Conventieleden zal ondervinden, is de kans groot dat hij de steven wendt en kiest voor een geslaagde Conventie, die misschien minder spoort met zijn intergouvernementele instelling, maar hem in ieder geval een plaats in de Europese historie verschaft. Kortom, de Conventie moet Giscard dwingen niet te manipuleren, maar te managen. Hiermee nemen de leden zichzelf, de Conventie en de toekomst van Europa serieus.

Hans van Baalen (VVD) is plaatsvervangend lid van de Conventie over de toekomst van Europa